

کسری در مقاله های ازدواج

حسین طیبیاتی

مرکز پژوهشهای مردم‌شناسی
و فرهنگ عامه

(مانند آداب و رسوم ملی، عقاید دینی، وضع اجتماعی، وضع اقتصادی، وضع فرهنگی) و سنتهای کهن تاجه حد در زناشویی‌ها دخالت داشته و اکنون وضع چگونه است. برای منظور فوق تعداد یکصد عقدنامه ازدواج که تاریخ بعضی از آنها تا ۲۰۰ سال قبل میرسد به گروههای مختلف اجتماعی تعلق دارد مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است و باید اذعان کرد که از لحاظ بررسی امر ازدواج این قباله‌ها کافی نیست و بایستی اقدام به جمع‌آوری قباله‌ها از سراسر کشور و از قشرهای مختلف اجتماعی نمود و لو اینکه بصورت نمونه بتوان قباله‌های مورد نظر را تهیه کرد و درباره آنها از لحاظ مردم‌شناسی تحقیق لازم را بعمل آورد.

اینک تعداد یکصد قباله ازدواج که باتوزیع جغرافیائی زیر مورد بررسی قرار گرفته‌اند و چگونگی آنها را متذکر میشویم از اصفهان ۱۳ قباله (ده قباله در کتابخانه مجلس شورای ملی است و سه قباله از اشخاص گرفته شده) از شهر گلپایگان ۵۰ قباله، از تهران ۱۵ قباله، از دماوند ۲ قباله، از قم ۵ قباله، از کرمانشاه ۵ قباله ۷ قباله هم محل وقوع ازدواج کاملاً محرز نبوده است ولی از تهران بدست آورده‌ایم، از شمیران ۳ قباله. درصد قباله‌ها باتوجه به قشرها و طبقات مختلف اجتماعی:

- ۱ - شاهزادگان ۳٪
- ۲ - مالکین و ثروتمندان (در ده و شهر) ۴٪
- ۳ - مالکین درجه دو و خانها و کدخدایان (در ده) ۴٪
- ۴ - علما و روحانیون تراز اول (در ده و شهر) ۱۰٪
- ۵ - بازرگانان و تجار (در شهر) ۴٪
- ۶ - پیشه‌وران و صاحبان مشاغل مختلف ۳٪
- ۷ - دهقانان و کشاورزان (خرده مالکین) ۲۵٪

تمدن و فرهنگ غربی قرار گرفته است و این امر موجب طرح مسائل جدیدی در شئون مختلف اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی گردیده است، و این مسائل هر یک نیازمند به پژوهش و بررسی و تأمل میباشد، از جمله مسائل مورد نظر موضوع ازدواج و تشکیل خانواده است که قبل از اینکه ایرانیان با تمدن غرب تماس حاصل کنند امر ازدواج بین آنان با آداب و رسوم خاص و تشریفات مخصوص بخود صورت میگرفت که اکنون هر یک از آن آداب و رسوم درخور تحقیق و متضمن مسائل مردم‌شناسی میباشد.

اما در حال حاضر مردم با پدید آمدن رویدادهای فرهنگی جدید به امر زناشویی و نحوه آن با دیدهای دیگری مینگرند و در امر تشکیل خانواده تا حدی تحت تأثیر عوامل فرهنگی جدید قرار گرفته‌اند. اینک مسئله ازدواج و چگونگی آنرا از دو بیست سال پیش باشاوه و اسنادی که در دست میباشد مورد تحقیق قرار داده و این موضوع تا اندازه‌ای نشان‌دهنده آنستکه در گذشته چه عواملی در تشکیل خانواده و دگرگونیهای آن مؤثر بوده‌اند

خانواده یکی از ارکان جوامع بشری بشمار میرود و همواره مورد توجه جامعه شناسان و مردم‌شناسان بوده است.

اکنون هر محقق که بخواهد درباره جامعه‌ای تحقیق کند ضرورت اینجاست مینماید که پژوهش خود را از خانواده و تشکیلات آن که زیرساز جامعه میباشد شروع بنماید، از اینجهت لازم است به علائق و همبستگیهای خانواده و اشکال آن توجه کافی بشود تا بتوان خصوصیات فرهنگی و اخلاقی و اجتماعی آن جامعه را مورد بررسی قرار داد و دگرگونیهای آنرا ثبت و ضبط نمود و احیاناً برنامه‌های نوین اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی را باتوجه به میراث فرهنگی گذشتگان و جنبه‌های مثبت آن طرح‌ریزی نمود و نتایج مطلوب را بدست آورد.

اکنون جامعه‌ی ایران در مسیر تحول و دگرگونی است و راه ترقی و پیشرفت را طی میکند. خوشبختانه کشور ما از فرهنگ غنی و آداب و رسوم ملی بسیار اررندهای برخوردار میباشد و ولی در قرن اخیر بواسطه تماس با فرهنگ و تمدن غرب و گسترش تعلیم و تربیت جدید تا حدودی تحت تأثیر

دوره زمانی وقوع ازدواجها در
 قباله‌های مورد بررسی :

قدیمترین قباله ازدواج مربوط
 به یکی از اهالی شهر اصفهان است که تاریخ
 وقوع ازدواج ۱۱۸۴ ق. میباشد و
 جدیدترین قباله ازدواج پیش از اینکه دفتر
 اسناد رسمی عمومیت یابد در تاریخ ۱۳۰۸
 ش. میباشد که از لحاظ زمانی بایستی آنها
 را بدوره‌های زیر تقسیم کرد .

۱ - ازدواجهای قبل از سال ۱۲۰۰ ق

۲ - ازدواجهای قبل از سال ۱۲۵۰ ق

۳ - ازدواجهای قبل از سال ۱۳۰۰ ق

۴ - ازدواجهای قبل از سال ۱۳۵۰ ق

الف - شیوه تحقیق و بررسی قباله‌ها
 بصورت زیر انجام گرفته است :

۱ - بررسی محتوی قباله‌ها از لحاظ
 دینی، ذکر آیات، احادیث و روایات،
 آداب و رسوم اجتماعی و ملی و دینی طبقات
 اجتماعی، مسائل حقوقی از قبیل شروط
 ضمن عقد و تعهد طرفین نسبت بهم در انجام
 بعضی از تکالیف معین شده در عقدنامه‌ها
 مانند حق تعیین محل سکونت برای زن
 و بعهده گرفتن هزینه مخارج یکی از
 خویشان زن از طرف زوج و حق طلاق
 برای زن و غیره که همه آنها کمال اهمیت
 را دارا میباشند و درخور تحقیق هستند .

۲ - شکل ظاهری قباله‌ها مانند کاغذ
 و ابعاد آن، خط و طرز نگارش، نقاشی
 تذهیب کاری و سایر خصوصیات مربوط
 به آنها (که بطور جداگانه میتوانند مورد
 بحث و مطالعه قرار گیرند).

قباله‌نویسی از لحاظ خصوصیاتی که
 دربر دارد مانند انتخاب نویسندگان خوش
 خط و دانشمند و ادیب از طرف صاحبان
 قباله‌ها و بکاربردن جملات زیبا و آیات
 قرآن و غیره، تذهیب کاری، نقاشی،

شکل و نوع کاغذ و ابعاد آن هر یک به نوبه
 خود میتواند نموداری از اختلاف طبقات
 و امتیازات طبقاتی در ازدواجها بشمار
 آید زیرا وقتی يك قباله از لحاظ شکل
 و تزئینات مورد مطالعه قرار گیرد میتواند
 مبین نوع طبقه زوجین باشد برای توضیح
 و مثال یکی دو نمونه از عکسهای قباله‌ها را
 درج میکنیم تا روشن شود که قباله‌ای که
 متعلق به شخص ثروتمند و متمکنی است
 دارای چه مزایا و خصوصیات ظاهری
 میباشد و يك قباله که متعلق به شخص
 متوسطی است دارای چه خصوصیات میباشد
 و يك قباله که متعلق به شخص چوپان یا
 کارگر زارعی است دارای چه وجه امتیازی
 هست .

متن عقدنامه شماره (۱) مربوط به یکی
 از اهالی اسفنجان از روستاهای گلپایگان
 می باشد .

بسم الله الرحمن الرحيم

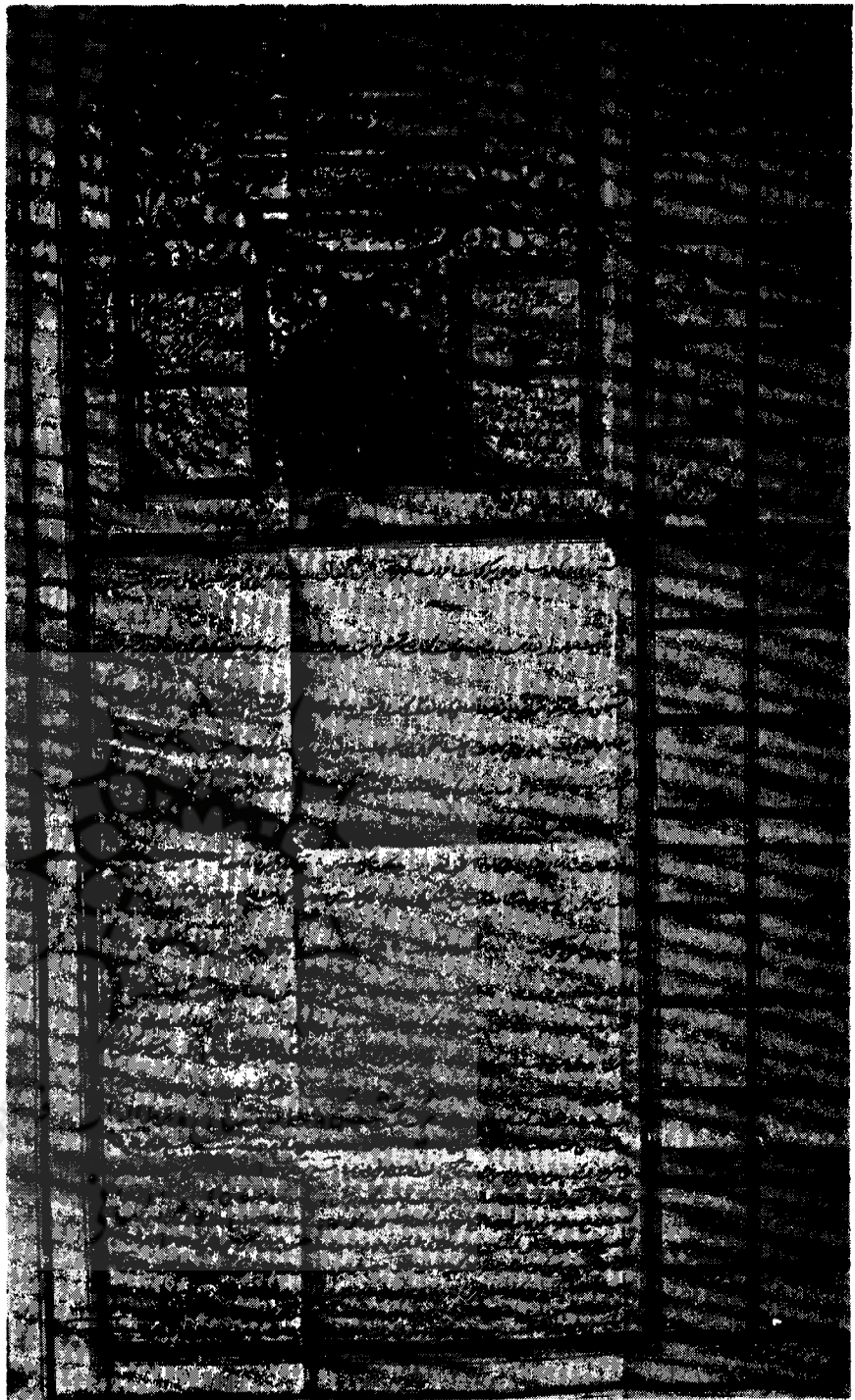
الحمد لله الذي احل النكاح بفضل العميم
 و حرم الزنا و السفاح بمنه الحميم و الصلوة
 و السلام على اشرف الانبياء مرسلين محمد
 (ص) و عترته الطاهرين و لعنت الله على
 اعدائهم اجمعين .

نخستین زیوری که عروسان پری پیکر
 کلمات و حروف لم یطمئنن انس و لاجان
 را بیاراید و اولین زینتی که حجله نشینان
 خوش منظر حور مقصورات فی الخیام
 شاهد لالی شاهوار و درر آبدار حمد
 و ثنای خالقی است که ذات مقدسش از
 امتزاج و ترکیب بری است و جواهر
 زواهر سپایش و ستایش کریمی است که
 وجود اقدسش از ازدواج و تألیف سبحان
 رب العزة الفرد الصمد لم یتخذ صاحبة
 ولا ولدا صناعی که بواسطه ترکیب کاف
 و نونش پرده گیان مگامن عدم خلعت انا
 جعلنا کل شیئی بقدر پوشیدند، حکیمی
 که بسبب فیض اقدس و امر مقدسش
 شاهدان خطائی ممکنات و دلبران خلعی

کاینات از می ناب و اعطی کل شیئی خلقه
 پوشیدند و چون نوبت ترکیب به مرتبه
 بشری که نوع الانواع بود رسید . از ترتیب
 آباء علوی و امهات سقلی در مشیمه ارادت
 او را بمقام خمّرت طینه آدم بیدی اربعین
 صباحاً رسانیده قادری که هیولی انسان
 را در کارخانه لقد خلقنا الانسان فی احسن
 تقویم چندان بازداشت که قابل صورت
 فصورکم فاحسن صورکم گردید و او
 را بکرامت ثم انشانا خلقنا اخر فبنارک الله
 احسن الخالقین مکرم گردانید و عذار
 رخسار دلارای وجود او را بمشاطگی
 ماشطه صنیع بی چونش بگلگونه نور عقل
 و فضلنا هم علی کثیر من خلقنا مفصلاً
 مزین نمود و قامت سرو آسای قابلیت او را
 به تشریف کمالات نفسانی و فضایل ذاتی که
 ولقد کرمانبی آدم مشرف فرمود، ملت
 به بین نگار و ثناکن بصد هزار زبان،
 بر آن نگارگری کاینچنین نگار آراست .

و هم نشین کواعب اترب حمد و قیاس
 و توام عروسان ستایش، و سپاس
 حوراوشان درود و تحیت شمع شبستان
 ممکنات، و گل گلستان موجودات که
 باعث از ایجاد عالم و ازدواج حوا و آدم
 ذات همایون و وجود میمون اوست .
 ملت گر نبودی ذات پاکش آفرینش را
 سبب . تا ابد حوا ستروی بودی آدم
 عزب . اعنی مسند نشین حجله رسالت
 و آفتاب فلک بدایت : شعر محمد شمع
 خلوتگاه معراج، محمد برسر پیغمبران
 تاج . علیه من الصلوات از کاه و من التحیات
 انماها . و ما طلعتان سلام و صلوات نیتر
 آسمان امامت و فروزنده اختر برج خلافت
 زوج بتول و ابن عم رسول اسد الله الغالب
 مظهر العجایب و مظهر الغرایب علی بن
 ابيطالب علیه الصلوة و السلام . و مرغوله
 مسلمات را کنایات ائمه هدی است که هر
 يك آسمان هدایت را ماهی و ایوان امامترا
 شاهی علیهم سلام الله . چون بنای نوع
 انسانی بمناکحت و مزاجت منوط و بقای
 نسل بشر باز دواج و تألیف مربوط و امر

ملیه اثنی عشریه علی سبیل الزوم والدوام واقع گردید فیما بین عالیجناب مقدس انتساب عن الالقاب کھف الحاج والمعترین وخیر الزائرین عمدۃ الاشراف جناب حاج میرزا محمد خلف مرحمت مآب رضوان ایاب الواصل الی رحمۃ اللہ حاج رضا و علیا جناب قمر نقاب عذارت انتساب عمدۃ المعفقات المعظمہ وزبده مخدرات المکرّمہ درۃ التاج عصمت البالغہ العاقلہ الرشیدہ المختارہ الباکرہ المعظمہ الیہا . المسماة بسکینہ خانم معظمہ الیہا بنت جنت مکان خلد آشیان المستغرق فی بحار رحمت اللہ افقہ الفقہا مرحوم مغفور آقای آمیرزا رضا طاب ثراه بصدّاق مبلغ معین یکصد تومان نقد وجہ رایج فسی ازقرار ریال یکہزار دیناری ناصرالدینشاهی رواج عددی بیست و پنج نخود وزن و موازی شصت مثقال طلای حمرای لیسن بوزن صیرفی و مبلغ بیست تومان ازقرار موصوف ازبابت قیمت یکنفر جاربه صحیح الاعضاء بی عیب و نقص و همگی و تمامی یک دانگ ازجمله کل شش دانگ یک دست عمارت از اندرونی و بیرونی و بہار بند و حیاط گاو و باغچه واقعہ در میان آن و محوطہ آن از بیوتات و بناہای ہر سہ دست و کافہ ملحقات و منضات و کلاما یتعلق بہا و ینسب الیہا و ابواب منصوبہ بر آنها و ممر و مدخل و جمیع توابع آنها بقدر الحصہ کہ عمارت مسطورہ واقع است در قریہ اسفرنجان چہ از موروثی آن و غیر موروثی کہ زوج معزی الیہ با سایر شرکا مالک و متصرف ہستند و محدود است تمام آن از طرفی بزمین درب عمارت مسطورہ بفاصلہ نہالستان و بشارع عام از طرفی و از دو طرف بزمین کربلائی حاجی و بخانہ خیر الحاج والمعمرین حاج علی و حاج قاسم ولدان مرحوم حاج جعفر و تمامی یکدانگ و نیم باغ علی الاشاعہ ازجمله کل شش دانگ یکقطعہ باغ واقعہ در جزء باغات قنات قریہ سفالوزن با جمیع توابع و لواحق و اشجار و اغناب مغروسہ در آن

علیہ والہ النکاح سنتی فمن رغب عن سنتی فلیس منی بناء علی هذا امتثال الامر العلیہ و متابعه سنۃ السنیہ در بہترین وقتی از اوقات و نیکوترین ساعتی از ساعات عقد مناکحہ صحیحہ شرعیہ و مزاجہ صریحہ

مناکحت در طبایع مرغوب و در شرایع مندوب است کما قال اللہ تعالی - وانکحوا الایامی منکم والصالحین من عبادکم و امائکم ان یکونوا فقراء ینعم اللہ من فضلہ واللہ واسع علیم . وقال النبی صلی اللہ

ومتعلقه در آن وممر ومدخل وجدول
 ودرب که قطعه باغ مسطور مشهور است
 به باغ سید اسمعیل - که قطعه باغ مزبور
 محدود است از سه طرف بجوی و از طرفی
 بشارع و تمامی ده جریب زمین واقعه در
 صحرای قریه اسفرنجان که تمام یازده
 جریب زمین مشتمل است بر دو قطعه ،
 قطعه اولی چهار جریب تقریباً که محدود
 است از طرفی بزمین چال خاکه شهره
 و از طرفی بجوی میرزا شهره و از طرفی
 بزمین ورثه میرعلی تقی و بزمین ورثه
 آقا سید حسن ثانیه هفت جریب تقریباً که
 محدود است از طرفی بزمین میر ابوالقاسم
 و از طرفی دیگر بزمین میر ابراهیم و از
 طرفی دیگر بزمین میر ابوالقاسم و بزمین
 ورثه سید حسن و از طرفی دیگر بجوی
 میرزا که کل قطعتین مزبورین باجمیع
 توابع ولواحق و ممر ومدخل و کافه
 ملحقات و منضات و کلاً متعلق بها
 وینسب الیها . و تمامی نیم شعیر مجری
 المیاء از قنات قریه اسفرنجان از جمله نود
 و شش شعیر مجاری قنات قریه مسطوره
 باجمیع توابع و لواحق و کلاً متعلق بها
 بقدر الحصه علی کتاب الله و سنة الرسول
 - و منهاج الاثمه - الطاهرین مناکحه
 صحیحیه شرعیه و مزاجه صریحه ملیه
 اثنی عشریه .

صارت المساء المعظمه الیها حلیله
 ویسحق المهر متی شائت و مهمما طلبت مع
 قدرته و استطاعته ولدقد کان وقوعه و حرر
 هو بتاريخ لیلۃ الثانی والعشرین من شهر
 ربیع الاول - سبع وتسعین و ماتین بعد
 الف - ۱۲۹۷ .

نام عاقدان بترتیب : محمد مهدی ،
 محمد صادق .

نام و مهر شاهدان بترتیب تقدم
 و موقعیت اجتماعی :

عبدالکریم ، محمد باقر ، الراجی
 علی بن محمد الموسوی ، الراجی محمد
 تقی ، محمد الموسوی ، ابوالقاسم الحسینی

علی الموسوی ، محمد کاظم الحسین بن
 الموسوی .
 نام شش مهر خوانده نشد .

متن عقدنامه شماره (۲) که مربوط
 به یکی از اهالی کنجدجان گلپایگان میباشد.
 و بعداً سبب از تحریر و آرایشگری این
 صفحه نگارین و باعث برترقیم و چهره آرائی
 این لوحه سعادت قرین که اشعه لمعات
 فقراتش چون بارقه نور از عذار خوبان
 تابان و فقرات زلال عبارتش مانند رشحات
 سلسیل بروجنات ریاض خلد روان است
 وحدانیت مختص خداوند صمد است
 وفرمانیت شایسته بی زوج لم یلد ولم یولد
 ولم یکن له کفو احد . لم یزل ولا یزال
 که بنان حکمت کامله اش جواهر فراید
 نسوانرا . در حیطه تصرف وتملک مردان
 جوهری پیشه کشیده و چون امر ترویج
 ونکاح در جمیع ملل وشرایع ممدوح
 ومستحسن است لهذا بنا بر فرمان واجب
 الاذعان کریمه وانکحو الایامی منکم
 والصالحین و عبادکم و اما نکم ان یکونو
 فقراء یعنهم الله من فضله والله واسع علیم .

و بر حسب حکم جهان مطاع حضرت
 ختمی مرتبت صلی الله علیه واله وسلم کما
 قال النکاح سنتی فمن رغب عن سنتی فلیس منی
 بناءً علی هذا در وقتی قرین سعادت و طالعی
 دور از نحوست بمبارکی و میمنت عقد
 مناکحت و مزاجت بر سبیل لزوم و دوام
 وقانون شرع و اسلام واقع شد فی مابین
 زوج وهو عالی مرتبت آقا غلامحسین
 ولد مرحوم کربلایی حسن کنجدجانی
 و الزوجه هی عصمت و عفت پناه الباکره
 البالغه العاقله الرشیده المختاره المسماة
 بفاطمه خانم بنت صدق اشرف الحاج
 حاجی حسین کنجدجانی بتصریح اذنها
 و اذن اییها بصداق معین و کابین مشخص
 معلوم القدر والوصف مبلغ یکتومان وجه
 نقد فنی از قرار ریالهای رواجی حالیه
 ایران از بابت هدیه کلام الله تیمناً و تبرکاً
 و مبلغ سه تومان وجه نقد بقرار موصوف
 از بابت نقد صدق علی الرسم والمتعارف

و مبلغ سه تومان وجه رایج بقرار منعوت
 از بابت قیمت طلا حمراء لیتنه و مبلغ
 بیست تومان وجه رایج بقرار منعوت از
 بابت قیمت اشیاء اربعه مرسومه که آن عبارت
 است از ظروف مسینه آلات ساخته پرداخته
 و فرش اطاق و لباس زنانه قماشیه و یکدست
 رختخواب چیت عمل گلپایگان و همگی
 و تمامی یک جریب پنج قفیز زمین از
 سهمی خود زوج مزبور از کل یک قطعه
 زمین مالکی خود زوج و اخوی او که
 تقریباً چهار جریب است واقعه در صحرای
 قریه کنجدجان مشهور به بها جکرد
 محدوده از حدی به زمین اب الزوجه
 و طرفی بزمین آقا محمد تقی کربلایی
 محمد حسن و دوطرف به جوی و تمامت
 یک جریب زمین از سهمی خود زوج مسطور
 از جمله یک قطعه زمین مالکی ایشان از
 صحرای قریه مرقومه مشهور بجوی شورها
 که تقریباً سه جریب است محدوده از حدی
 بزمین مشهدی عباس بسنا وجهتی بزمین
 فلاحتی دور افتاده و سمتی به شارع وجانبی
 به جوی بانضمام کافه ملحقات منضات
 قطعین مزبورین از ممر ومدخل وجوی
 وجدول و شرب تابعه و قنات و مجری المیاء
 و کلاً متعلق بها وینسب الیها و تمامی
 سی اصله مو انگوری از سهمی خود زوج
 مرقوم از کل یک قطعه باغ معتب مشجر
 آبادان مالکی خود زوج و اخوی او که
 تقریباً دو جریب است واقعه در صحرای
 قریه مزبورها مشهور به آقا طالبی محدوده
 از حدی بزمین آقا جمال والد ارجمند
 اشرف الحاج حاجی محمد علی و طرفی
 بیاغ ولدان کربلایی عباس آقا محمد طاهر
 هما حسین و محمد ابراهیم بانضمام زمین
 مغرس سی اصله مو مزبورها و جمیع توابع
 آن از ممر ومدخل وجوی وجدول و شرب
 تابعه وجدار و باب و مفتاح بقدر الحصه
 و اشجار و مبلغ ده تومان وجه رایج بقرار
 موصوف از بابت قیمت خانه و معدود دو
 رأس گوسفند میشینه جوان صحیح الاعضاء
 تتاجی کدخدایسند مناکحه صحیحیه شرعیه

ومزاوجة شريفه مليه مشتمله على لفظي
 الايجاب والقبول اشريعين الصادرين عن
 وكيلهما فصارت المسماة المسطورة بهذه
 المناكحة زوجة و حليلة للزوج المرقوم
 ولها لمطالبه بتمام المهر المزبور متى
 شئت ومهمي طلبت ومثروقع الاشهاد والله
 روف بالعباد وكان ذلك الوقوع في يوم
 نهم شهر جمادى الاولى مطابق سنة ١٣٢٩
 يكهزار وسيصد وييست ونه هجري نبوي.

بسم الله اشرف الاسماء

قد اوفعنا المناكحة الميمونه والمزاوجة
 الشريفه على الصداق المرقوم ايجاباً
 وقبولاً وكالة عنهما وحجره الاحقر
 نام عاقدان : مهر - احمد ، مهر -
 محمد جعفر .

نام و مهر شاهدان به ترتيب تقدم
 وموقعيت اجتماعي هريك .

- ١- وقع النكاح لدى
 مهر - حسن بن جواد موسوى
- ٢- عاليجاه شوكت كدخداس عباس
 مهر - عباس بن اسمعيل آقا (ياورى)
- ٣- آقا فرج آقا خان سلطان
 مهر - آقا فرج
- ٤- خيرالزائرين كربلائي محمد خلف
 مرحوم آقا جعفر
 مهر - محمد جعفر
- ٥- خيرالزوار كربلا على خلف مرحوم
 آقا اسماعيل
 مهر - ياعلى
- ٦- خيرالحاج حاجى زين العابدين
 مهر - زين العابدين
- ٧- عاليشان آقا محمد تقى
 مهر - محمد تقى
- ٨- عزت آثار آقا فرج الله اسماعيل
 مهر - فرج الله
- ٩- عزت نشان آقا محمد مهدى كاشانى
 مهر - محمد مهدى
- ١٠- خيرالزوار مشهدى على اصغر
 مهر - على اصغر

بسم الله اشرف الاسماء
 وقد اوفعنا المناكحة الميمونه والمزاوجة
 الشريفه على الصداق المرقوم ايجاباً
 وقبولاً وكالة عنهما وحجره الاحقر
 نام عاقدان : مهر - احمد ، مهر -
 محمد جعفر .

نام و مهر شاهدان به ترتيب تقدم
 وموقعيت اجتماعي هريك .

- ١- وقع النكاح لدى
 مهر - حسن بن جواد موسوى
- ٢- عاليجاه شوكت كدخداس عباس
 مهر - عباس بن اسمعيل آقا (ياورى)
- ٣- آقا فرج آقا خان سلطان
 مهر - آقا فرج
- ٤- خيرالزائرين كربلائي محمد خلف
 مرحوم آقا جعفر
 مهر - محمد جعفر
- ٥- خيرالزوار كربلا على خلف مرحوم
 آقا اسماعيل
 مهر - ياعلى
- ٦- خيرالحاج حاجى زين العابدين
 مهر - زين العابدين
- ٧- عاليشان آقا محمد تقى
 مهر - محمد تقى
- ٨- عزت آثار آقا فرج الله اسماعيل
 مهر - فرج الله
- ٩- عزت نشان آقا محمد مهدى كاشانى
 مهر - محمد مهدى
- ١٠- خيرالزوار مشهدى على اصغر
 مهر - على اصغر

بسم الله اشرف الاسماء
 وقد اوفعنا المناكحة الميمونه والمزاوجة
 الشريفه على الصداق المرقوم ايجاباً
 وقبولاً وكالة عنهما وحجره الاحقر
 نام عاقدان : مهر - احمد ، مهر -
 محمد جعفر .

نام و مهر شاهدان به ترتيب تقدم
 وموقعيت اجتماعي هريك .

- ١- وقع النكاح لدى
 مهر - حسن بن جواد موسوى
- ٢- عاليجاه شوكت كدخداس عباس
 مهر - عباس بن اسمعيل آقا (ياورى)
- ٣- آقا فرج آقا خان سلطان
 مهر - آقا فرج
- ٤- خيرالزائرين كربلائي محمد خلف
 مرحوم آقا جعفر
 مهر - محمد جعفر
- ٥- خيرالزوار كربلا على خلف مرحوم
 آقا اسماعيل
 مهر - ياعلى
- ٦- خيرالحاج حاجى زين العابدين
 مهر - زين العابدين
- ٧- عاليشان آقا محمد تقى
 مهر - محمد تقى
- ٨- عزت آثار آقا فرج الله اسماعيل
 مهر - فرج الله
- ٩- عزت نشان آقا محمد مهدى كاشانى
 مهر - محمد مهدى
- ١٠- خيرالزوار مشهدى على اصغر
 مهر - على اصغر

وقعت المصحة
 المصحة وهو المؤلف
 بين المصنفين

الحمد لله الذي جعل التزوج والنكاح وصم الزنا والسفا وصل

علي محمد وآل أبي طالب خير اهل الفلاح

الناكح

عاليجاه عزت همراه خلداد با بر خراج الحاج حاجي فرج الله سربندي

عصمت پناه عزة ياره بالغه رشيد كاجيه حاجي بنت مراد علي عباس ساكن قلعه مرتضى

الصادق

باغ واقع در زمين سربندي والدي باغ منتقل نموده است محمد سربندي
 باغ حسن حسين باغ سربندي حسين فاطمه سلطان باغ سربندي

باغ محمد حسن باغ سربندي والدي باغ منتقل نموده است محمد سربندي
 باغ محمد حسن باغ سربندي والدي باغ منتقل نموده است محمد سربندي

باغ محمد حسن باغ سربندي والدي باغ منتقل نموده است محمد سربندي
 باغ محمد حسن باغ سربندي والدي باغ منتقل نموده است محمد سربندي

باغ محمد حسن باغ سربندي والدي باغ منتقل نموده است محمد سربندي
 باغ محمد حسن باغ سربندي والدي باغ منتقل نموده است محمد سربندي

باغ محمد حسن باغ سربندي والدي باغ منتقل نموده است محمد سربندي
 باغ محمد حسن باغ سربندي والدي باغ منتقل نموده است محمد سربندي

۱۱ - خير الزاثرين كربلائي حسين مشهدي عباس

مهر - حسين

شهود تعريفها :

۱ - خير الحاج حاجي سعيد الله ابن مرحوم كربلائي عبدالله

مهر - حاجي سعيد الله

۲ - عاليقدر سيف الله ابن مرحوم عمو عباس

مهر - سيف الله

۳ - عاليقدر آ ملا يوسف ولد مرحوم حاج علي

مهر - آ ملا يوسف - حاج علي

متن عقدنامه شماره (۳) كه مربوط به يكي از اهالي سربند گلياگان مي باشد .
 وقعت المناكحة الميمونة و اجريت الصيغه مرره هو المؤلف بين القلوب الحمد لله الذي احل التزوج والنكاح وحرم الزنا والسفا وصل على محمد واله الذين هو خير اهل الفلاح .

الناكح : عاليجاه عزت همراه خداداد ابن خير الحاج حاجي فرج الله سربندي .

المنكوحه : عصمت پناه حتره باكره بالغه رشيد كاجيه خانم بنت مرحوم

كربلائي عباس ساكن قلعه مرتضى .

الصادق : باغ واقع در زمين سربند كه والد ناكح منتقل نموده بناكح كل شش دانگ كه محدود است به حدود اربعه .

حد : بباغ غلامحسين . حد : بباغ كربلائي حسين . حد : فاطمه سلطان

حد : بشارع .

با ممر ومدخل واشجار ومو . عمارت واقع در سربند كه والد ناكح منتقل نموده

به ناكح از كل شش دانگ يك دانگ باممر ومدخل ودر وديوار ودرخت وغيرها بقدر الحصة ومحدود است كل عمارت

بحدود اربعه .

حد : بعمارت محمد ولي . حد بعمارت حسن . حد : بشارع . مس عمل

كاشان ۲ من بوزن تبريز ارزش ۵ تومان .

رختخواب دست قیمت ۵ تومان - فرش گلیم يك تخنه ارزش چهار تومان ، گوسفند سه میش جوان بلاتاج ارزش نه تومان . اللهم الف بینهما وطیب نسلهما و اجمع شملهما بمحمد وآله الطاهرین وکان وقوع ذالك فی التحریر دهم شهر ربیع الثانی ۱۳۴۶ .

مهر عاقد - علی . مهر خداد - ناکج نام ومهر شاهدان :

۱ - ابن مرحوم کربلائی محمد یوسف . مهر - ابراهیم .

۲ - انا شاهد بذک ابن مرحوم حاجی قاسم علی .

مهر - علی اصغر .

۳ - ابن آقا ابراهیم بك .

مهر - الراجی محمد حسین .

۴ - ابن مرحوم حیدر کنگرانی .

مهر - یاحسین .

۵ - مضمون میش را شاهد ابن کربلائی حسین آقا .

مهر - گل محمد .

از اینجهت صورت و شکل ظاهری قباله‌ها را مورد مطالعه قرار دادیم و بسیاری از امتیازات و اختلاف طبقات را که مقدور میشد بررسی کرد از قباله‌های مورد بحث استخراج کردیم ، محتویات و مطالب قباله‌ها که اصل کار بررسی ما را تشکیل میدهد و از مطالعه آنها میتوان دریافت که شخصیت ومقام اجتماعی خانواده ونوع شغل و حرفه و بضاعت و ثروت وامکانات مالی هر يك از زوجین تاجه حد بوده است ، اکثرأ ملاحظه میکنیم که جوان ازدواج کننده هنگام ازدواج هیچگونه استقلال مالی نداشته است ، پدر ومادراو ابتداء مبلغی پول یا ملک مزروعی ، خانه ، باغ ، گوسفند ، گاو ، شتر وغیره را به پسر خود صلح میکرده اند بعدأ که جوان مالک شیئی مورد نظر میشده آنرا مهریه زوج‌هاش میکرده است تا با موازین شرع تطبیق کند ، چون در قانون شرع راجع به مهریه تأکید شده که مهریه و صدق

بایستی ملك مطلق مرد باشد تا بتواند مهریه زن خود قرار دهد ، چون بمجرد وقوع عقد ازدواج زن حق دارد در مهریه خود تصرف کند مگر اینکه در ضمن عقد شرط شده باشد که تا فلان مدت زن حق ندارد در مهریه‌اش تصرفی نماید ، بهر صورت ازدواج عقدی است لازم و بمحض جاری شدن صیغه عقد زوجه حق دارد هرگونه تصرفی که بخواهد در مهریه‌اش بنماید ، راجع به مسائل بررسی شده بعدأ بطور مفصل بحث خواهیم کرد ، اینک از مسائلی که در بررسی‌ها بیشتر مورد توجه قرار گرفته بطور مختصر بحث میکنیم و کلیات آنرا گوشزد مینمائیم .

۱ - جنبه‌های دینی و مذهبی ازدواج :

در کلیه عقدا نامه‌ها بوسیله آیات قرآنی و اخبار دینی تشویقاتی درباره امر ازدواج بعمل آمده و مسلمانان مأمور و ملزم به ترویج شده اند چون قرآن نزد مسلمین بسیار مقدس میباشد مخصوصاً بعنوان تیسمن و تبرک در اکثر عقدا نامه‌ها قرآن را جزء مهریه قرار داده اند ، همواره نویسنده قباله و گاهی اوقات شاهدان ازدواج برای بهبود نسل بشر و بخصوص فرزندان زوجین به ذکر دعا مبادرت ورزیده اند و این نکته جالب توجه است .

۲ - جنبه‌های اجتماعی و اخلاقی ازدواج :

ازدواج در نظر ایرانیان امریست ملی وباستانی ودینی که مربوط به آداب و رسوم نیاکان ما میشود و از تعالیم زرتشت الهام میگردد ، برای توضیح مطلب قسمتی از مطالبی که درباره ارزش ومقام زن در ایران باستان از کتاب زناشوئی در ایران باستان اقتباس شده آورده میشود :

در میان مردمان معروف عهد قدیم جماعتی نبود که مانند زرتشتیان تا آن اندازه نسبت به زن دارای حسن نظر و گذشت و همدردی باشد . تحت نفوذ یکتاپرستی

و با مطالعه دقیق نیروهای الهی و عوامل طبیعی زندگی مرد زرتشتی در ایران باستان طبعاً مستعد آن گردید که دریابد با خلقت زن خداوند به او برکات گوناگون عطا فرموده است . از خصوصیات موقعیت حقوقی و اخلاقی زن در ایران باستان آنستکه همانگونه که مرد پس از زناشوئی به لقب کدخدا یا سرور خانه معروف میشود ، زن نیز از همان روز بمقام کدبانوئی خانواده خوانده میشود و با این سمت زن مقام همپایگی مرد را که بالاتر از عنوان همسر اوست دارا میگردد زن کنیز نیست بلکه سهم تمام مزایای زندگانی او بوده و در رهبری و اداره خانواده شریک مرد است در اوستا پیوسته زن و مرد از يك حقوق مساوی بهره‌مند بوده و امتیازی از لحاظ احترام شخصیت بین آنها موجود نیست .

وظیفه زن در ایران باستان منحصر بامور اقتصادی خانواده خود او نبوده بلکه در پیشرفت اخلاقی و روحی تمام ملت سهم بسزائی داشته و مانند يك مربی اخلاق عمل میکرده است . ماحصل آنکه زناشوئی از نظر زرتشت هدفی عالی داشته و برای پیکار بابدی و غلبه بر اهریمن و تقویت فضایل انسانی بر هر فردی لازم و واجب بوده که در این نهضت بزرگ روحی شرکت نماید .

از اینرو ازدواج موجب بقاء و کثرت نسل جامعه میباشد و ازدواج مایه سعادت ونظم اجتماعی میشود و آسایش فکر و روح جامعه را فراهم مینماید . ذکر فصول و ایامیکه ازدواج در آن انجام میگرفته ، ذکر مشاغل و حرف و طبقات هر يك از زوجین و ازدواج با خویشاوندان ، ذکر القاب وغیره .

۳ - جنبه‌های حقوقی ازدواج :

ذکر شروط ضمن عقد ، مختار بودن و آزادی هر يك از زوجین که بیشتر در قباله‌های مورد مطالعه کلمه مختاره متوجه

زوجه میشود و نکات مهمی که در خلال عبارات مشاهده میشود و حاکی از احترام بمقام زن میباشد نحوه پرداخت مهریه از طرف زوجه که در اکثر قبایلهها اشاره به پرداخت آن عندالمطالبه میشود که در آن صورت زوج ملزم بپرداخت میباشد و بالاخره لفظ ایجاب و قبول که بیشتر باقید فارسی و عربی ذکر شده و قید بکارت در تمام قبایلهها بطوریکه اگر در مورد زنی ثیبیه (نادوشیزه) باشد و قبلاً شوهر کرده باشد لفظ مذکور ذکر میگردد و این خود مارا متوجه باین موضوع میکند که در فقه اسلامی بصراحت راجع به بکارت و رل آن در صحت ازدواج بحث نشده (فقط در صورت شرط کردن بکارت برای زوجه چنانچه بکارت نباشد اثرش در پرداخت مهریه ظاهر میشود) اما در دین یهود اگر زوجه بکارت نداشته باشد (اولین ازدواج) نکاح باطل است و زوجه حقی به مهریه ندارد ولی در اسلام عدم بکارت موجب بطلان عقد نخواهد شد مگر ضمن عقد شرط شده باشد. با توجه به مسئله فوق الذکر در تمام قبایلهها تلویحاً بکارت خواسته شده است و لذا از لحاظ آداب و رسوم اجتماعی هنوز هم اگر دختری بکارت نداشته باشد برای او عیب میدانند (در صورت تقصیر) یکی از مسائلی که بسیار مهم و از لحاظ حقوقی و اجتماعی قابل توجه است مسئله

رشد جسمانی و عقلانی است که در تمام قبایلهها ذکر شده و گویا همه عاقدان در موضوع رشد جسمانی و عقلانی دختران اتفاق نظر داشته‌اند ولی متأسفانه عملاً خلاف آنرا زیاد دیده و می‌بینیم که دختران نه ساله‌ها را بخانه شوهر فرستاده‌اند و هنوز هم می‌فرستند و مسئله رشد جسمانی و عقلانی اصلاً توجه نشده و حال اینکه بعضی از دانشمندان اسلامی باین موضوع توجه دارند و اینطور توجیه میکنند که در قوانین نکاح بمحیط جغرافیائی توجه شده است زیرا در مناطق حاره و گرمسیر دختران رشدشان سریعتر است و در مناطق سردسیر رشد جسمانی دختران کندتر و لذا در ازدواج بایستی وضع جسمانی و عقلانی دختران را در نظر داشت و شاید از این جهت است که در کلیه قبایله‌های مورد بررسی ذکر بالغه و عاقله ورشیده و باکره دیده می‌شود.

۴ - جنبه‌های اقتصادی ازدواج :

در بیشتر قبایله‌ها عاقدان ازدواج را مایه غنا و ثروت ذکر نموده و آیه‌هایی از قرآن که حکایت از این موضوع میکند آورده‌اند. مهریه نوع آن در اکثر قبایلهها قابل توجه و بررسی است، خاصه طلاق که بعنوان روشنی‌بخش ازدواج و شکون و فال

نیک در عقدنامه‌ها از آن نام برده‌اند و کمتر قبایله‌ای دیده شده که در آن ذکر از طلا نشده باشد، زوج موظف بوده از هرگونه مایملکی که داشته یا پدر و مادر او به او صلح کرده‌اند مهریه زوجه‌اش قرار دهد (از قبیل گاو، گوسفند، طلا، نقره، خانه، زمین، باغ و غیره) در قبایله‌های تنظیمی در روستاهای ایران از اشیاء اربعه که بایستی درباره آنها تحقیقات بیشتری بشود نام برده شده (مانند: ظروف مس، فرش خانه، لباس زنانه، رختخواب) ذکر غلام و کنیز در قبایله‌های شهری و در بعضی از قبایله‌های روستائی بعنوان جهیزیه یا مهریه که از وضع آنها معلوم میشود مردمان ثروتمندی بوده‌اند، یکی از نکات جالب توجه عدم تمکن مالی جوانان در آغاز ازدواج بوده و وابسته بودن آنها را از لحاظ مالی به پدر و مادرشان تأیید میکند و این امر مارا متوجه این مسئله میکند که در قدیم بیشتر خانواده‌ها بصورت گسترده بوده و شاید تا چند سالی جوان ازدواج کننده زیر نظر رئیس خانواده بوده و استقلال مالی نداشته‌است و معمولاً در اینگونه موارد پدر که نفوذ مالی و معنوی در فرزند خود داشته در گزینش همسر هم برای او اعمال نفوذ میکرد و دخالت مستقیم مینموده است.